

Adieu

Hoorntrio's van Brahms en Ligeti

Myrthe Helder · viool

Peter Hoeben · hoorn

Frank van de Laar · piano

- donderdag 17 september | 20.00 - 21.00 uur
SINT JANSKERK

György Ligeti 1923-2006

Trio voor viool, hoorn en piano (1982)

'Hommage à Brahms'

- Andante con tenerezza
- Vivacissimo molto ritmico
- Alla marcia
- Lamento: Adagio

Johannes Brahms 1833-1897

Scherzo voor viool en piano in c (1853)

Johannes Brahms

Trio voor viool, hoorn en piano
in Es opus 40 (1865)

- Andante
- Scherzo
- Adagio mesto
- Allegro con brio

Adieu

Johannes Brahms leerde als kind natuurhoorn spelen. Het instrument wordt geassocieerd met de jacht en het bos, en juist daarom ook met melancholie. Brahms componeerde zijn *Trio voor hoorn, viool en piano* als in memoriam voor zijn moeder, met wie hij zeer verbonden was. Ruim een eeuw later schreef György Ligeti zijn eigen *Trio* als 'Hommage à Brahms', eveneens voor natuurhoorn, denkend aan de woudromantiek van de Duitse dichter Eichendorff. Des te beklemmender wanneer men bedenkt dat Ligeti's moeder de enige van zijn Hongaars-Joodse familie was die de kampen overleefde.

György Ligeti

Trio voor viool, hoorn en piano

Meer dan honderd jaar nadat Johannes Brahms zijn *Hoorntrio* voltooide, componeerde György Ligeti een werk voor dezelfde bezetting, als een hommage aan Brahms. Het idee kwam van pianist Eckart Besch, een collega van Ligeti aan de Musikhochschule in Hamburg. Ligeti's reactie op dit voorstel beschrijft hij zelf als volgt: '... zodra Eckart het woord 'hoorn' uitsprak, hoorde ik in mijn hoofd het geluid van een hoorn alsof het uit een sprookjesbos kwam, ver weg, als in een gedicht van Eichendorff'.

donderdag ❖ 20.00

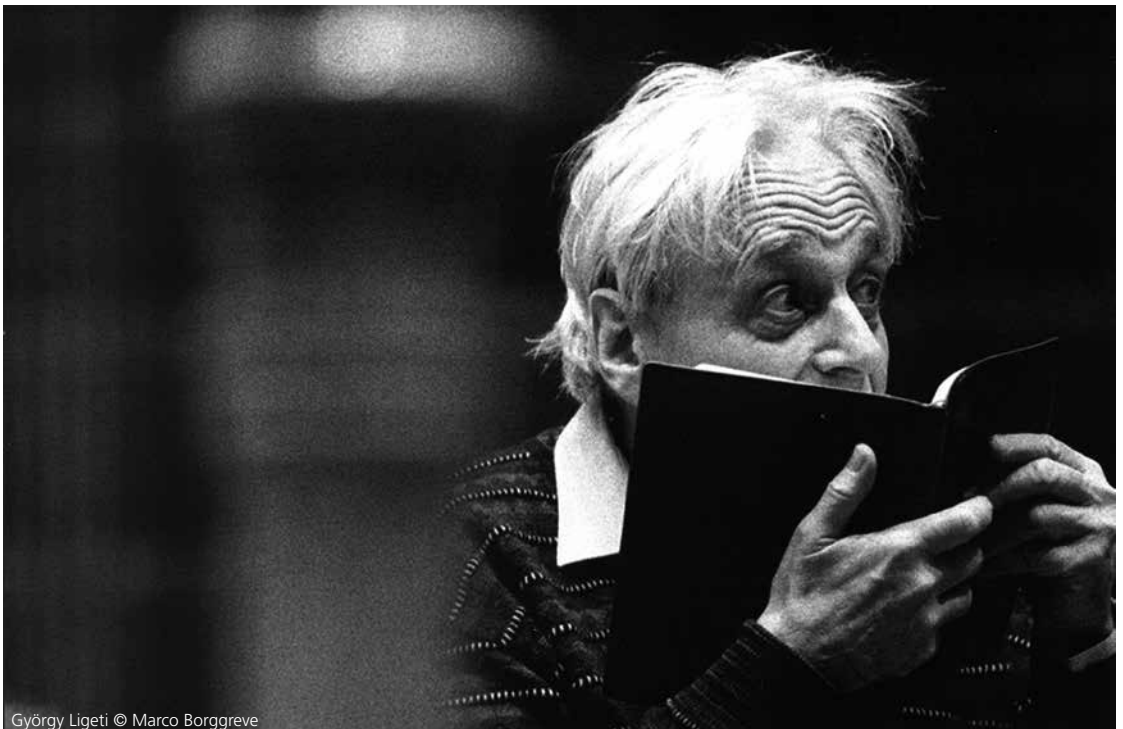
Het trio van Brahms was origineel geschreven voor natuurhoorn, een hoorn zonder ventielen. Zonder ventielen kun je niet alle noten spelen en ben je beperkt tot de natuurtonen. Sommige daarvan ervaren wij als 'vals', omdat onze oren daar niet op afgestemd zijn. Net als andere componisten in die tijd vermeed Brahms deze onaangename tonen. Ligeti daarentegen zoekt deze ongemakkelijk klinkende tonen juist op.

Het eerste deel van Ligeti's trio is mysterieus en aftastend van sfeer. De hoorn en de viool spelen melodieën die los van elkaar staan, en waar de piano trage akkoorden tegenover zet. Vanaf het tweede deel gebruikt Ligeti ritmes die hij ontdekte in Afrikaanse muziek. In het derde deel klinkt een merkwaardige mars waarin de verschillende stemmen steeds verder uit elkaar lopen, totdat in het lyrische middengedeelte elk instrument zijn eigen melodie heeft. Het laatste deel is een treurzang gebaseerd op rouwmuziek uit verschillende Oost-Europese culturen. De vorm is die van een passacaglia, variaties boven een zich constant herhalende baslijn. De ijle klanken creëren een ijzige sfeer.

Johannes Brahms

Scherzo voor viool en piano

Het *Scherzo* van Brahms was ooit het derde deel van een sonate voor viool en piano. Een heel bijzondere sonate omdat deze door meer dan één componist werd geschreven. Brahms was goed bevriend met Robert Schumann en Albert Dietrich. Alledrie hadden ze al vioolconcerten opgedragen aan de wereldberoemde violist Joseph Joachim, toen ze bedachten hun goede vriend gezamenlijk een sonate te geven, waarvan ze elk één of twee delen zouden componeren. Joachim ging door het leven met het motto 'Frei aber einsam' en zo smeedden de drie vrienden het plan om elk deel van de sonate te baseren op de initialen van dit motto, dus op de noten F-A-E. Ze gaven Joachim de sonate cadeau tijdens een soirée in huize Schumann en daagden hem uit het stuk van blad te spelen en te raden wie welk deel had geschreven. Op de piano begeleid door Clara Schumann had Joachim geen enkele moeite te herkennen welk deel door welke vriend was gecomponeerd. Schumann incorporeerde de twee delen die hij had geschreven uiteindelijk in zijn *Derde Viool-*

György Ligeti © Marco Borggreve

Joseph Joachim en Clara Schumann,
in 1854 geschilderd door Adolph von Menzel

sonate. De *F-A-E Sonate* bleef in het bezit van Joachim en hij gaf alleen het Scherzo uit als losstaand werk, tien jaar na de dood van Brahms.

Johannes Brahms

Trio voor viool, hoorn en piano

Het *Hoorntrio* van Brahms is een van zijn absolute meesterwerken. We weten van Brahms dat hij een briljant pianist was. Minder bekend is dat hij een voorliefde voor de hoorn had – net als zijn vader – én net als zijn vader een begenadigd hoornist was. Het idee om dit stuk te schrijven kreeg Brahms tijdens een wandeling door de bossen van het Zwarte Woud. De rust van de natuur spreekt duidelijk uit het eerste deel. Dat er natuurlijk ook werd gejaagd in deze bossen, is te horen in het tweede en vierde deel. Bij momenten kan de hoornist schallen als een echte jachthoorn.

Myrthe Helder © Rob van Dam

Tijdens het werken aan dit trio, in 1865, overleed de moeder van Brahms. Het verdriet om haar dood spreekt uit het langzame derde deel. *Adagio mesto* staat erboven: langzaam en droevig. Deze treurzang voor zijn moeder is van een berustende schoonheid en maakt duidelijk hoe hecht en bijzonder zijn band met haar moet zijn geweest. ❖

Myrthe Helder

Myrthe Helder · viool

Myrthe Helder werd al op zevenjarige leeftijd aangenomen op het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. In de volgende twintig jaar studeerde zij aan de conservatoria van Den Haag, Utrecht, Amsterdam en Rotterdam en aan de Universität für Musik und darstellende Kunst in Wenen. In Nederland sloot zij haar studie af met een 9,5 en in Wenen met de hoogste onderscheiding. Naast haar studie volgde zij masterclasses bij onder anderen Leonidas Kavakos, Maxim Vengerov, het Amadeus Quartet, Alban Berg Quartet en Guarneri Quartet. Ze won prijzen en concoursen als de Prix d'Harmonie, het Charles Hennen Concours en The Canetti International Violin Competition. Myrthe Helder gaf recitals en kamermuziekconcerten door heel Europa en de Verenigde Staten. Als solist trad ze op met onder meer de *Schotse Fantasie* van Bruch en het *Tweede Vioolconcert* van Prokofjev. Myrthe Helder is artistiek leider van Club Classique, bekend van optredens bij Podium Witteman en als huisensemble van de Hart & Ziel-week op NPO Radio 4.

Peter Hoeben © Jan Evert Zondag

Myrthe Helder bespeelt een Matteo Goffriller, Venetië 1699, haar ter beschikking gesteld door het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds.

Peter Hoeben • hoorn

Na de middelbare school studeerde Peter Hoeben aanvankelijk wiskunde, maar hij stapte over naar het Conservatorium in Utrecht om daar hoorn te gaan studeren. Al tijdens zijn studie werd hij benoemd tot plaatsvervangend eerste hoornist bij Het Brabants Orkest. Later werd hij daar eerste hoornist. Nu is hij aanvoerder hoorn bij philharmonie zuidnederland. Peter Hoeben is een veelgevraagd gastspeler in de Nederlandse orkesten en in België en Duitsland. Als solist met orkest heeft hij onder meer opgetreden in hoornconcerten van Mozart, Haydn en Strauss en de *Serenade* van Britten.

Frank van de Laar © Jan Evert Zondag

Frank van de Laar • piano

Frank van de Laar, geboren in Laren, begon op tienjarige leeftijd zijn pianostudie, die hij in 1989 aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam bij Jan Wijn afsloot met de hoogste onderscheiding. Hij vervolgde zijn studie in Hannover bij Karl-Heinz Kämmerling en in Amsterdam bij Naum Grubert.

In 1987 won Frank van de Laar de derde prijs op het Internationale Brahms-Wettbewerf in Hamburg en in 1988 behaalde hij de eerste prijs op het Postbank-Sweelinck Concours. In datzelfde jaar debuteerde hij in de Grote Zaal van het Concertgebouw in Amsterdam. Optredens volgden in bijna alle Europese landen, in Azië en Amerika, waarbij hem vele prijzen en onderscheidingen ten deel vielen. Zijn repertoire omvat de gehele periode van Bach tot heden, waarbij ook minder bekende oude en nieuwe meesterwerken een interessante rol spelen. Bovendien is hij zeer actief op het gebied van de kamermuziek.

Frank van de Laar is als hoofdvakleraar verbonden aan de conservatoria van Amsterdam en Zwolle.

Dit concert wordt opgenomen door L1 voor uitzending door L1 of NTR (NPO Radio 4) op een nader te bepalen datum en tijd zie www.musicasacramaastricht.nl

MUSICA SACRA MAASTRICHT IS EEN COPRODUCTIE VAN Stichting Musica Sacra en Theater aan het Vrijthof Maastricht. Filmselectie i.s.m. Lumière.

DIRECTEUR-BESTUURDER Jean Boelen, directeur Theater aan het Vrijthof Maastricht
PROGRAMMACOMMISSIE Jacques Giesen (voorzitter), Jos Leussink (adviseur), Sylvester Beelaert, Fons Dejong, Bas Geerts en Susanne Vermeulen

RAAD VAN TOEZICHT Jean Jacobs (voorzitter), Michel Cobben, Barbara de Heer, Bas Huyser, Eddy Klomp en Lieke Wijnia (aspirant)

PROJECTLEIDING & FONDSWerving Fons Dejong **MARKETING & PUBLICITEIT** Hetty van Dongen **PRODUCTIE** Raf Meijers **REDACTIE** Philip Leussink, Jacinta Wetzter, Sylvester Beelaert en Fons Dejong **VORMGEVING** Philip Leussink **UITBALIE** Flora Minis en Susan Meisen **TECHNISCHE COÖRDINATIE** Sander Ronden **FACILITAIR** Nandi Nijsten / Mandy Walls **FINANCIËN** Martijn Dekker / Jos Spauwen

MUSICA SACRA MAASTRICHT is lid van De Verenigde Podiumkunstenfestivals.

MUSICA SACRA MAASTRICHT wordt mede mogelijk gemaakt door Fonds Podiumkunsten, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Theater aan het Vrijthof, Elisabeth Strouven Fonds, Stichting Kanunnik Salden Nieuwenhof, Lira Fonds, Prins Bernhard Cultuurfonds, de Vrienden van Musica Sacra Maastricht en alle (concert-) locaties en samenwerkingspartners. De activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door anonieme giften van particulieren. **MEDIAPARTNERS** NPO Radio4, NTR, KRO NCRV, L1, Dagblad de Limburger, RTV Maastricht.

STEUN HET FESTIVAL Voor een bijdrage vanaf € 40 geniet u als Vriend van Musica Sacra Maastricht vele voordelen. Zie voor meer informatie en aanmelding www.musicasacramaastricht.nl.

STICHTING MUSICA SACRA Vrijthof 47, 6211 LE Maastricht
info@musicasacramaastricht.nl • www.musicasacramaastricht.nl

f [facebook.com/MusicaSacraMaastricht](https://www.facebook.com/MusicaSacraMaastricht) • t [@FestivalMSM](https://twitter.com/FestivalMSM) | #MSM2020